

T.B.M.M.

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

Grup Başkanlığı

Sayı : 17053

Tarih : 24-01-2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Devletleştirilmesine Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 2/24/2022

Av. Abdullah Koç
HDP Ağrı Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji	
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe	
Tarih :	24 Şubat 2022	Esas No: 2/4221

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LİĞİ
2 4 Şubat 2022
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
2 4 Şubat 2022
No. 973142
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Bir kamu kuruluşu olan Elektrik Üretim A.Ş'nin (EÜAŞ) şirketlere sattığı 1 kWh elektriğin toptan fiyatı 23,76 kuruştan 31,86 kuruşa çıktı. Zam oranı yüzde 34,1 oldu. Yani iktidar üretim üzerinden elektrik faturalarına yüzde 34,1 zam yaptı. Elektrik dağıtım şirketleri ise bu elektriği sanayiye yüzde 129 zamlarla 175,7 kuruşa, ticarethanelere yüzde 125 zamlarla 273,95 kuruşa, vatandaşa ise 210 kWh altındakilere yüzde 50 zamlarla 137 kuruşa satıyor.

İstanbul ve Avrupa Yakası'na dağıtım yapan Boğaziçi Elektrik Dağıtım A.Ş.(BEDAŞ), Antalya, Isparta ve Burdur'a elektrik dağıtımını yapan CK Akdeniz Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi ve Sivas, Tokat ve Yozgat'a dağıtım yapan Çamlıbel Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi aynı zamanda Cengiz Holding ve Kolin İnşaat'a aittir. Bunun yanı sıra Konya, Kırşehir, Niğde, Karaman, Nevşehir, Aksaray'a dağıtım yapan Meram Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi'de Alarko Holding ve Cengiz İnşaat'a bağlıdır.

Cengiz Holding ve Kolin İnşaat'ın da aralarında olduğu şirketlere son 10 yılda 66 defa vergi affı sağlanırken, bun şirketlerden biri olan Cengiz Holding'in 424 milyon TL vergisi silindi. Cengiz Holding ve Kolin Holding Dünya Bankası'nın 1990-2017 yılları arasında tüm dünyada devletten en çok ihale alan şirketler sıralamasına da girdi. Cengiz Holding'in aldığı bazı ihaleler şöyle: İstanbul Havalimanı 58 milyar 890 milyon TL, İstanbul Avrupa Yakası Boğaziçi Elektrik Dağıtım 3 milyar 626 milyon TL, İstanbul Taksim-4.Levent Metrosu 2 milyar TL, Ankara – İstanbul Hızlı Tren 2. Etap 1 milyar TL, Kuzey Marmara Otoyolu 13 milyar 600 milyon TL, Gayrettepe – İstanbul Metrosu 4milyar 845 milyon TL. Kolin Holding'in aldığı bazı ihaleler: Yeni Havalimanı – Halkalı metro hattı 4,3 milyar TL, Soma Kolin Termik Santrali 1 milyar 780 milyon TL, Kuzey Marmara Otoyolu 13 milyar 600 milyon TL (konsorsiyum), Ankara Hızlı Tren Garı 280 milyon 875 bin TL.

Bursa, Çanakkale, Balıkesir ve Yalova'ya dağıtım yapan Uludağ EDAŞ'ta yine gündeme gelen Limak Holding'e ait. Limak Holding'in de AKP döneminde son 10 yılda 19 defa vergi borcu silinmiştir. Limak Holding tarafından şimdiye kadar alınan ihaleler şöyle: İstanbul Havalimanı 58 milyar 890 milyon TL, Çanakkale Köprüsü ve Çanakkale Otoyolu 10 milyar 354 milyon 576 bin 202 TL, Ankara Yüksek Hızlı Tren Garı 37,5 milyon dolar, Çetin Barajı ve Hidroelektrik Santrali 2 milyar 100 milyon TL, Sabiha Gökçen Havalimanı 2 milyar 962 milyon TL.

Adana, Mersin, Osmaniye, Hatay, Kilis ve Antep'e elektrik dağıtımını yapan Toroslar Elektrik Dağıtım A.Ş. (Toroslar EDAŞ), Ankara, Bartın, Çankırı, Karabük, Kastamonu, Kırıkkale ve Zonguldak'a elektrik dağıtımını yapan Başkent EDAŞ ve İstanbul Anadolu Yakası'na dağıtım yapan İstanbul Anadolu Yakası Elektrik Dağıtım A.Ş. (AYEDAŞ) şirketleri de Sabancı Holding ve ortaklığındaki Enerjisa'ya ait. Sabancı Holding sahiplerinden Güler Sabancı eski Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak için "Türkiye'nin hak ettiği dönüşümü gerçekleştireceğine olan inancımız tamdır" açıklaması ile gündeme gelmişti. AKP döneminde Güler Sabancı'nın 9 katrilyonluk vergi borcunun 8 katrilyon 350 milyar TL'si silindiği iddia edildi.

İzmir ve Manisa'ya dağıtım yapan Gediz Elektrik Dağıtım A.Ş. ve Aydın, Muğla ve Denizli'ye dağıtım yapan Aydem Elektrik Dağıtım A.Ş. ise Bereket Holding'e ait. Bereket Holding de AKP döneminde aldığı ihalelerle zenginleştiği iddia edilmektedir. Bereket Holding'de 5 adet HES projesi satın aldı. Kamu ihalelerinden yasaklı iken Gediz elektrik dağıtım ihalesini aldı. 2014 yılında Yatağan Termik Santrali'ni özelleştirmeden 1,4 milyar dolara aldığı iddiaları var.

Eskişehir, Afyon, Kütahya, Bilecik ve Uşak'a dağıtım yapan Osmangazi Elektrik Dağıtım A.Ş.'de Zorlu Holding'e ait. 2009 yılında Erdoğan TBMM "üstün hizmet ödülünü" Zorlu Holding sahibi Ahmet Nazif Zorlu'ya vermişti. 2010 yılında özelleştirmeden ihaleyi aldıktan üç yıl sonra, 2013 yılında AKP'ye Zorlu Holding'ten 1 milyon 844 bin lira bağış geldi. Zorlu Holding, 40 bin yardım kolisi hazırlatarak AKP Kadın Kolları'na teslim etmişti.

Göcek'teki Zeytin Adası, Ahmet Nazif Zorlu tarafından 2005 yılında 15 milyon 250 bin liraya satın alındı. Deva Holding'in Levent'teki binası ve arsası 80,5 milyon dolara Zorlu tarafından alındı. 2007'de Karayolları Genel Müdürlüğü'ne ait Zincirlikuyu'daki kamu arazisi 800 milyon dolara Zorlu'lara satıldı.

Erzurum, Ağrı, Kars, Erzincan, Iğdır, Ardahan ve Bayburt'a dağıtım yapan Aras EDAŞ Kiler Holding ve Çalık Holding ortaklarına ait. Çalık Holding AKP döneminde zenginleşen şirketlerden biri olduğu iddia edilmektedir. Çalık Holdingin sahibi Ahmet Çalık, aynı zamanda ATV-Sabah gibi gazetelerin sahibidir. Eski Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, 2007 yılında Çalık Holding'e genel müdür olarak atandı. Kiler Holding ise AKP Milletvekili Vahit Kiler'in sahibi olduğu şirkettir.

Van, Muş, Bitlis ve Hakkari'ye dağıtım yapan Vangölü Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Türkerler Holding'e ait. Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne'ye dağıtım yapan Trakya Elektrik Dağıtım A.Ş.'de IC İÇTAŞ şirketine ait. AKP döneminde en çok ihale alan şirketlerden biri. Kemerköy Termik Santrali için IC İÇTAŞ-LİMAK'a 2018 yılından bu yana 412 milyon 668 bin lira Kapasite Mekanizması Teşviki ödendi. 2016 yılında da Kirazlı-Halkalı metrosu yapımı için düzenlenen ihale yaklaşık 2 milyar 700 milyon TL'ye Makyol İnşaat, Ic İÇTAŞ ve Kalyon İnşaat iş ortaklığına verildi.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) İzmir İl Koordinasyon Kurulu (İKK), elektrik zamlarına ilişkin Mimarlık Merkezi'nde basın toplantısı düzenledi. Toplantıda konuşan TMMOB İKK Sekreteri Aykut Akdemir, Türkiye'nin ciddi enerji sorunu olduğunu hatırlatarak, "Yurttaşlar bugün kabul edilemez seviyelere ulaşan elektrik fiyatları yüzünden ısınmaz, barınmaz ve günlük yaşamlarını idame ettiremez bir hale geldiğini söyledi. Konutlarda asgari faturanın 2007- Şubat 2022 arasında yüzde 816 oranında zamlandığını ifade eden Akdemir, TÜİK verilerine göre ise Aralık 2007 ile Ocak 2022 arasındaki Tüketici Fiyatları Endeksi değişiminin yüzde 424 olduğuna dikkat çekti. Verilerin aradan geçen dönem içinde özelleştirmelerin etkisiyle, elektrik faturalarının genel enflasyonu katlayacak şekilde arttığını ortaya koyduğunu belirterek Akdemir, "Kurulu güç ve üretimdeki payı, yüzde 20'nin altına düşen kamunun ne fiyatları kontrol altına alacak ne elektrik arzında sürekliliği sağlayacak ne de toplumsal faydayı gözetecek bir gücü ve kontrol mekanizması kalmamıştır" dedi. 2016 yılına kadar faturalarda görünür olan kayıp kaçak, sayaç okuma bedellerinin dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesi sonrasında tamamen gizlendiğini belirten Akdemir, kamu kaynaklarının toplumun ortak yararı için kullanılması gerektiğini vurguladı.

Elektrik fiyatlarında 1 Temmuz'dan itibaren geçerli olmak üzere tüm abone gruplarına TEDAŞ'ın özelleştirilmesi ile Ardahan, Ağrı, Bayburt, Erzincan, Erzurum, Iğdır ve Kars'ta elektrik dağıtım hakkını alan Aras Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi, vatandaş mağdur eden uygulamalarına devam ediyor. Aras Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi'nin kolluk gücü ile Ağrı ve çevre illerde evlere zorla girerek, elektrik sayaçlarını telefon direklerine bağlaması, halkımızı zan altında bırakan ve dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş bir uygulamadır. Vatandaşın bir fatura dönemini bir gün bile geçirmesine izin vermeyen uygulamada, "kesme-açma bedeli" adı altında fatura bedellerine yakın bir rakamın bir sonraki faturaya mahsuben işlendiği, bu rakamların bölge genelinde milyarlarca lira haksız gelire sebep olduğu da ifade ediliyor. Taşeron firmaların kesme-açma işlemleri karşılığında bedel aldıkları ve bu sebeple vatandaşa herhangi bir uyarıda bulunmadan vakitsiz olarak enerji kestikleri de biliniyor.

2013 yılından bu yana Diyarbakır, Urfa, Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak illerinde elektrik dağıtan Dicle Elektrik ve Dağıtım Anonim Şirketi'nin (DEDAŞ) uygulamaları basına yansımıştır. Son dönemde Diyarbakır halkı tarafından DEDAŞ'ın faturalara fahiş fiyatlar yansıttığı ve elektrik sayaçlarının direklerle taşınması ile faturaların kontrol edilemediği beyan edilmiştir. Birçok kentte elektrik sayaçlarının direklerle taşınmasını protesto eden halka kolluk kuvvetleri orantısız güç uygulamaktadır. Söz konusu uygulamaları protesto eden yurttaşlar gözetlince alınarak kötü muameleye maruz bırakılmaktadır.

Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş. (DEDAŞ), geçen yıl bölge illerinde elektrik kesintisi uyguladı. Elektrik kesintisi nedeniyle ürünlerini sulayamadıklarını dile getirerek uygulamayı protesto eden çiftçiler yol kapattılar, yine polis ve jandarmanın saldırısına maruz kaldılar. DEDAŞ, çiftçilerin borçlarını ödemediği için elektrik kesintisi yaptığını ileri sürüyor. Ancak DEDAŞ'ın uygulaması hiç toprağı olmayan insanları da cezalandırıyor. Hukukçular, "DEDAŞ zulmü" olarak nitelendirilen bu uygulamanın hukuki olmadığını belirtiyorlar ancak kurum, herhangi bir yaptırımla karşılaşmadığı için, bu uygulamadan vazgeçmiş değil. Bu yüzden bölge illerinde kesintiler hala devam etmektedir.

Bölgemizin sosyal, siyasal, ekonomik sorunlarda ve haklarını kullanma konusunda yaşadığı sorunlar nasıl diğer bölgelerden farklı ise elektrik ile ilgili yaşadığı sorunlar da farklıdır. Keyfi uygulamalar yapan bölgedeki dağıtım firmalarına birçok hak, birçok imkân, kamu desteğı sunulmaktadır. Kamu tarafından bu hizmet yürütülürken bu kadar yetki kendilerine verilmemişti. Keyfi enerjisiz bırakma, susuz bırakma, ürününü kurutma noktasına getirme, fahiş cezalar verme gibi uygulamalar ve bu uygulamalara ses çıkarmama, tersine destek veren bir hükümet anlayışı ile karşı karşıyayız. Bu anlayış bugün ülkenin tamamına yayılmış durumdadır. Yönetmelik, kanun vb. tanımama, kendi bildiğini uygulayan ve buna karşı yaptırımlarla karşılaşmayan şirket gerçeğı var. Herkesin kaçak kullanan olarak görüldüğü, bu şekilde uygulamalara maruz bırakıldığı dağıtım firmaları ve hizmet anlayışı ile karşı karşıyayız.

Kürtlerin çoğunlukla yaşadığı bölge illerinde, tarımsal faaliyetlerde sulama işlemi, yoğunluklu olarak elektrik enerjisi kullanılarak yapılmaktadır. Bunun için trafo tesisi yapılmakta ve elektrik motorları kullanılmaktadır. Yani elektrik motorları ile toprak altından su çekilerek sulama yapılmaktadır. Yapılan elektrik kesintilerini sonucu sulama yapılamamış ve tarımsal faaliyetler durma noktasına gelmiştir. Bunun yanında bu yerlerde, içme suyu ihtiyacını karşılayan motorların da çalışmamasından kaynaklı olarak, elektrik borcu olmayan vatandaşların da susuz kalmasına neden olunmuştur. Sorun, enerjinin özelleştirilmesi ve piyasalaştırılması sonucunda, yurttaşlara ağır, ödenemeyecek miktarlarda elektrik faturalarının çıkarılması dolayısıyla, ödemelerin yapılamaması ve borçların birikmesi sonucunda meydana geldiğı açıktır.

Yönetmelik ile dağıtım şirketlerine sayaçların, firmanın belirlediğı yerlere taşıma hakkı verildi. Bu uygulama ile vatandaşın sayacını görmesi tamamen engellenmiştir. Her ne kadar verilen şifre ile vatandaşın sayaç bilgilerine ulaşabileceğı belirtilse bile vatandaşın sayacını inceleme, ulaşma, bilgilerini görme engellenmiştir. Ayrıca, bazı yerlerde direkler, yönetmeliğın gerilim düşümü için belirttiğı mesafeden daha uzaktadır. Dolayısıyla gerilim düşümlerine neden olmaktadır. Vatandaşın bu konuda EPDK, tüketici haklarını kuruma kurumlarına başvurusu hakkını araması gerekir. Ayrıca bölgenin sosyo-ekonomik durumu gözetilmeden kaçak kullanım ile lanse edilmesi bilinçli bir çarpıtmadır. Sosyal devlet ilkesi gereğı hükümetin ödeme güclüğü çeken yurttaş gereklı kolaylığı sağlaması gerekir.

Elektrik enerjisi tüm insanlığın değeridir ve bugünün yaşam koşullarında elektrik enerjisi kullanımı insanlığın temel bir gereksinimi olmuştur. Elektrik enerjisi artık bir insan hakkıdır, bu sebeple tüm aşamalarıyla kamusal hizmet niteliğinde olması sosyal devlet olmanın gereğıdir. Yurttaşlarının hak ve çıkarlarını gözetken bir çizgide ilerlemek gerekirken, özel dağıtım şirketlerinin çıkarlarını toplum çıkarının üstünde tutan yaklaşımlar bu toplumu hem yoksullaştırır hem de yalnızlaştırır. Olması gereken, kamu hizmeti olan elektrik dağıtım alanının ivedi olarak kamulaştırılmasının sağlanması ve vatandaş mağdur edecek, faturaları daha da yükseltecek tüm uygulamalardan derhal vazgeçilerek elektriğın kamulaştırılması ve düzenli geliri olmayan hanelere ücret alınmadan elektrik hizmetinin verilmesi gerekmektedir.

ELEKTRİK DAĞITIM ŞİRKETLERİNİN DEVLETLEŞTİRİLMESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ

Devletleştirilecek şirketler

MADDE 1- (1) Elektrik dağıtım işlerini yürütmekle görevli olan bütün özel elektrik dağıtım şirketleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren devletleştirilmiştir.

Devletleştirme bedeli

MADDE 2- (1) Devletleştirme, kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsün, devletleştirme kararının Resmî Gazete 'de ilan edildiği tarihteki gerçek karşılığı üzerinden hesaplanacak bedeli, nakden ve peşin olarak veya en fazla beş yıl içinde eşit taksitlerle ödenmek suretiyle yapılır. Taksitle ödeme öngörülen hallerde taksitlere, peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren Devlet borçları için kabul edilen en yüksek faiz haddi uygulanır.

Değer Tespit ve Takdir Komisyonu

MADDE 3- (1) Devletleştirilmesine karar verilen özel teşebbüslerde yapılacak tespit ve değerlendirme işleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının temsilcisinin başkanlığında yönetmelikte belirtilecek kamu ve özel kuruluş temsilcilerinden oluşacak komisyonca yürütülür.

Özel teşebbüste çalışanların durumu

MADDE 4- (1) Personelin devletleştirme tarihindeki hizmet süreleri ile ücret ve diğer özlük haklarının tespitinde Sosyal Güvenlik Kurumu, vergi dairesi ve ilgili diğer resmî dairelerdeki kayıtlar esas alınır.

(2) Personelin, devletleştirme kararının Resmî Gazete ile ilanından önceki çalışma sürelerine göre işlemiş kıdem tazminatları, ücret ve diğer sosyal haklarından önceki işveren, idare ile birlikte müteselsilen, bu tarihten sonra çalışacakları süreye tekabül eden kıdem, tazminatlar, ücret ve diğer haklardan ise ilgili idare sorumludur. İdarenin önceki işverene rücu hakkı saklıdır.

(3) Devletleştirilmesine karar verilen özel teşebbüste çalışan işçiler hakkında 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri uygulanır.

Geçersiz tasarruflar

MADDE 5- (1) Bu maddenin yayımı tarihinden sonra özel teşebbüsün sahibi veya yetkili organlarının, teşebbüsü borç altına sokacak veya teşebbüs mamelekinin azalmasına neden olacak nitelikteki ivazlı ve ivazsız bütün tasarruf ve işlemleri geçersizdir.

Yönetmelik

MADDE 6- (1) 3'üncü maddede kurulması öngörülen komisyonun üyelerinin kimlerden oluşacağı, bunlara ödenecek yolluk ve ücretler, komisyon çalışmaları ile ilgili giderler, komisyonun toplanma usul ve esasları ile bu Kanunun uygulanmasını gösteren diğer usul ve esaslar Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Değiştirilen hükümler

MADDE 7- 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak yapılan tespite göre; hane içindeki kişi başına düşen geliri, on altı yaşından büyükler için belirlenen aylık net asgari ücretin brüt tutarından az olan vatandaşların yerleşik olduğu konutların elektrik kullanım bedelleri; bu amaçla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten karşılanmak suretiyle ücretsiz olarak sağlanır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

Yürürlük

MADDE 8- Bu Kanun yayımı tarihinden 1 ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 9- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.